

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ

Доклад
за данъчните
разходи

2022 г.

Дирекция „Данъчна политика“

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
I. ДОКЛАД ЗА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ - СЪЩНОСТ	4
II. ЗАЩО Е НЕОБХОДИМО ИЗГОТВЯНЕТО НА ДОКЛАД ЗА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ В БЪЛГАРИЯ	5
III. ПРОЦЕС НА ИЗГОТВЯНЕ НА ДОКЛАД ЗА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ	5
IV. ДЕФИНИЦИЯ ЗА ДАНЪЧЕН РАЗХОД	6
V. ДАНЪЧЕН СТАНДАРТ - СЪЩНОСТ	7
VI. ДЕФИНИРАНЕ НА ДАНЪЧЕН СТАНДАРТ В БЪЛГАРИЯ	7
6.1. Данъчен стандарт за данъци върху печалбата и доходите	8
6.2. Данъчен стандарт за данъци върху потреблението – данък върху добавената стойност и акцизи	9
VII. МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ОЦЕНКА НА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ	9
VIII. ОЦЕНКА НА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ	10
8.1. Общ размер на данъчните разходи	11
8.2. Оценка на данъчните разходи по видове данъци	13
8.3. Оценка на данъчните разходи по видове данъчни мерки	14
1. Данъчни мерки по данъка върху добавената стойност	14
2. Данъчни мерки по акцизите	15
3. Данъчни мерки по корпоративните данъци	16
4. Данъчни мерки по данъците върху доходите на физическите лица	18
8.4. Оценка на данъчните разходи по цели	20
8.5. Оценка на данъчните разходи по икономически отрасли и сектори	20
8.6. Оценка на данъчните разходи по получатели	21
8.7. Оценка на данъчните мерки с временен характер за справяне с последиците от разпространението на COVID-19 и за смекчаване на икономическите последици от настъпилата нестабилност на цените на основни групи стоки и за овладяване на инфлацията през 2022 г.	22
IX. ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ПРОЦЕСА ПО ИЗГОТВЯНЕ НА ДОКЛАД ЗА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ	25
X. ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ	25

ВЪВЕДЕНИЕ

Данъчната политика е един от компонентите на фискалната политика на държавата и е важен инструмент за регулиране на макроикономическите пропорции. Политиката в областта на данъците, освен като ключов елемент на фискалната политика, следва да се разглежда и като важен способ за насърчаване на преките чуждестранни инвестиции, икономическия растеж и заетостта.

Основната цел на данъчната политика е да формира обхвата на данъчното облагане по такъв начин, че да гарантира висока ефективност и прозрачност на данъчната система. От гледна точка на фискалната политика, ефективността на данъчната система се свежда до осигуряване на фискалните нужди на държавата, като същевременно се запази възможно най-високият икономически растеж и се осигури достатъчна справедливост при данъчното облагане на лицата.

Балансът между фискалните, икономическите и социалните цели на данъчната политика се постига чрез диференциране на обекта на данъчно облагане (потребление, приходи или имущество) и конструирането на самите данъци, включително данъчна основа, данъчни ставки и преференции. Прилагането на различни решения дава възможност за по-голяма гъвкавост при определяне на обхвата на данъчното облагане за стимулиране на поведението на данъкоплатците в съответствие с очакванията на държавата. В тази връзка следва да се отчита от една страна, че преференциите са насочени към специфични групи данъкоплатци, а от друга страна, че те лишават държавата от част от потенциалните данъчни приходи или, с други думи, държавата се отказва от част от данъчните приходи, за да постигне определена икономическа или социална цел.

Българската данъчна система предвижда данъчни преференции, целта на които е да стимулират поведението на данъкоплатците в подкрепа на развитието на определени региони, избрани икономически отрасли и специфични видове дейност, или са насочени към постигането на определена социална цел.

Политиката на България в областта на данъците се характеризира с предвидимост, като същевременно насърчава развитието на бизнеса, чрез запазване на ниските данъчни ставки за преките данъци (корпоративни данъци и данъци върху доходите на физическите лица), широка данъчна основа и малко на брой данъчни преференции. Анализът на данъчните системи на други държави-членки на ЕС показва, че в държавите с по-високи ставки за преките данъци са налице значителен брой данъчни преференции и облекчения. Данъчните преференции, от правна гледна точка могат да приемат различни форми – ниски данъчни ставки за данък върху печалбата и данък върху дивидентите, намалени данъчни ставки, освобождаване от облагане на определени категории доходи и печалби, данъчни ваканции, инвестиционни данъчни кредити, ускорена данъчна амортизация, пренасяне на данъчни загуби и други. Общата характеристика на различните форми на данъчни преференции е намаляване на данъчното задължение и следователно, намаляване на потенциалните данъчни приходи в бюджета.

Загубите от данъчни приходи, възникващи в резултат на предоставени данъчни преференции, се възприемат като данъчни разходи. Данъчните разходи в действителност са заместител на бюджетните разходи, а при определени условия могат да бъдат алтернатива за директни трансфери от държавния или общинския бюджет.

За разлика от бюджетните разходи, данъчните разходи много често остават извън обхвата на задълбочен анализ и на пряко наблюдение и контрол. Една от основните причини е, че бюджетните разходи обикновено са представени в един единствен нормативен документ, докато данъчните разходи са разпръснати в различни данъчни закони, под

различни форми и поради това са трудни за идентифициране, анализ и оценка. Подобна ситуация нарушава прозрачността на финансовото управление на държавата и създава риск от неправилно разпределение на публичните средства. Ето защо, оценяването на данъчните разходи е от ключово значение за оформяне на фискалната политика на страната.

Оценяването на данъчните разходи от една страна създава възможност за правилно разпределение и преразпределение на публичните средства, а от друга страна, представлява отправна точка за преценка на ефективността на отделните данъчни разходи и на данъчната система като цяло.

Намаляването на броя и размера на данъчните разходи често се разглежда като подобрение в данъчната система, тъй като се опростява данъчното законодателство и се разширява данъчната основа. Последното е от решаващо значение за развиващите се икономики, тъй като използването на националните приходи е ключов фактор за икономическото развитие.¹

I. ДОКЛАД ЗА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ - СЪЩНОСТ

Изготвянето на доклади за данъчните разходи има дългогодишна традиция в повечето държави-членки на Европейския съюз и на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие.

Годишните доклади за данъчните разходи се изготвят и публикуват с цел осигуряване на прозрачност на разпоредбите, регламентиращи данъчните преференции.

В редица държави-членки на Европейския съюз изготвянето на доклади за данъчните разходи е регламентирано със закон, като тези доклади са пряко свързани с държавния бюджет и представляват част от бюджетния процес.

Докладите за данъчните разходи обикновено се изготвят ежегодно, но има и изключения, като в някои държави доклада се изготвя на две или три години.

Министерството на финансите на Република България изготвя доклад за данъчните разходи за пръв път през 2010 година. Първият доклад за данъчните разходи обхваща тригодишен период (2007-2009 г.), а вторият - двегодишен (2010-2011 г.). С доклада за данъчните разходи за 2012 г. се въвежда практиката за изготвяне на ежегодни доклади за данъчните разходи.

Настоящият документ съдържа оценка на различните видове данъчни преференции и облекчения за 2022 г., описание на методологията на анализа и използваната за оценката информация, и предоставя информация за всеки данъчен разход. Данъчните разходи са включени в доклада по видове данъчни мерки (преференции)², свързани с данък върху

¹ Neubig, Tom and Agustin Redonda (2017). "Shedding Light on Hidden Government Spending: Tax Expenditures", IMF Public Financial Management Blog, International Monetary Fund, <https://blog-pfm.imf.org/pfmblog/2017/12/shedding-light-on-hidden-government-spending-tax-expenditures.html>.

² Забележка: Съдържащите се в този документ описания на данъчните мерки имат за цел само да ги представят общо. Тези описания не заместват съответното законодателство или подзаконови актове и не трябва да се използват от данъкоплатците при уреждането на техните данъчни въпроси. За тези цели данъкоплатците могат да се свържат с Националната агенция за приходите и Агенция „Митници“ или да посетят Интернет страниците на агенциите за допълнителна информация относно администрирането на данъчната система в България.

добавената стойност, акцизи, корпоративни доходни данъци и данъци върху доходите на физическите лица.

II. ЗАЩО Е НЕОБХОДИМО ИЗГОТВЯНЕТО НА ДОКЛАД ЗА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ В БЪЛГАРИЯ

В националното законодателство съществува задължение за изготвяне на доклад за данъчните разходи съгласно разпоредбите на чл. 16, ал. 4 от Закона за публичните финанси.

С изготвения доклад се цели, от една страна, увеличаване на прозрачността на публичните финанси, а от друга страна, информираност на обществото относно системата от данъчни преференции и тяхната стойност. В този смисъл, докладът следва да се разглежда като ключов компонент от отчета на правителството и да даде принос в обществения диалог за данъчната политика на страната.

Данъчните разходи, представени в настоящия доклад, са оценени на базата на обобщени отчетни данни, съдържащи се в данъчните и митническите декларации, предоставени от Националната агенция за приходите и Агенция „Митници“, както и на база данни от Министерство на земеделието и храните и на статистическа информация от Българската народна банка и Националния статистически институт.

Относно източниците на данни, следва да се обърне внимание на въведеното от 01.01.2020 г. подаване на информация от работодателите със справката по чл.73, ал.6 от ЗДДФЛ за доходите от трудови правоотношения за 2019 г., включваща данни за ползваните при работодател данъчни облекчения за тези доходи. Промяната е част от концепцията за въвеждане на принципа на предварително попълнената декларация и за премахване на хартиения носител на служебните бележки по ЗДДФЛ за придобития през годината облагаем доход и удържания данък на физическите лица. Предвид наличието на тази информация, във всички доклади от 2019 г., в т.ч. в настоящия, е включена стойността на данъчните разходи от ползвани данъчни преференции чрез работодателите, текущо през годината или при годишното преизчисляване на данъка от работодателя по основно трудово правоотношение. По този начин е осигурена съпоставимост на данните относно размера на относимите данъчни разходи по ЗДДФЛ.

Докладът ще продължи да се актуализира всяка година, предоставяйки удобна, лесно достъпна отправна точка за информация за данъчните разходи в България.

III. ПРОЦЕС НА ИЗГОТВЯНЕ НА ДОКЛАД ЗА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ

Процесът на изготвяне на настоящия доклад за данъчните разходи включва следните основни етапи:

- Изготвяне на списък с действащите данъчни преференции в Закона за данък върху добавената стойност, Закона за акцизите и данъчните складове, Закона за корпоративното доходно облагане и Закона за данъците върху доходите на физическите лица за 2022 година;
- Дефиниране на понятието данъчен разход;
- Дефиниране на понятието данъчен стандарт по видове данъци;

- Идентифициране кои от данъчните преференции са данъчни разходи и кои от тях са част от данъчния стандарт;
- Изготвяне на списък с данъчните разходи за 2022 година;
- Избор на методи за оценка на данъчните разходи;
- Анализ на наличната информация и източници на информация за оценка на данъчните разходи;
- Изготвяне на оценка на данъчните разходи;
- Идентифициране на възможности за усъвършенстване на процеса на изготвяне на доклад за данъчните разходи.

IV. ДЕФИНИЦИЯ ЗА ДАНЪЧЕН РАЗХОД

Данъчните преференции от правна гледна точка могат да приемат различни форми – ниски данъчни ставки за данък върху печалбата и данък върху дивидентите, намалени данъчни ставки, данъчни ваканции, инвестиционни данъчни кредити, ускорена данъчна амортизация, пренасяне на данъчни загуби и други.

Под данъчна преференция се разбира специфична мярка на данъчното законодателство, в резултат на която се намалява данъчната основа или сумата на дължимия данък. Тези мерки се използват за постигане на цели на политиката, които се отклоняват от основната функция на данъчната система, за сметка на по-ниските данъчни приходи.

Въпреки че съществува много тясна връзка между данъчните преференции и данъчните разходи, определението за данъчна преференция не е достатъчно изчерпателно за целите на идентифицирането на данъчните разходи.

Идентифицирането на данъчните разходи е сложен процес, но е необходимо условие за определяне на тяхната стойност. Следва да се отбележи, че не всички данъчни решения, които са мерки за данъчни преференции са действителни данъчни разходи. Някои от данъчните мерки са въведени с цел рационализиране на данъчната система, намаляване на разходите за администриране на данъците или са резултат от международни задължения или задължения във връзка с членство в Европейския съюз.

Анализът на докладите за данъчни разходи на други държави, както и проучването на редица публикации на международни организации, водят до извода, че не съществува единно и общоприето определение за данъчен разход. Това се дължи, от една страна, на съществените различия в данъчните системи на отделните държави, а от друга страна, на използвания от тях подход към функцията на данъчните разходи.

Една голяма част от държавите, изготвящи периодични доклади за данъчните разходи, са възприели дефиницията за данъчен разход на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие. Според ОИСР „данъчният разход е трансфер на публични ресурси, който се постига чрез намаляване на данъчните задължения по отношение на данъчния стандарт (стандартната данъчна система) вместо чрез директен разход”.

За целите на изготвяне на първия доклад за данъчните разходи в България също беше възприета дефиницията за данъчен разход на ОИСР като в доклада беше препоръчано да се приеме национална дефиниция за данъчен разход за целите на анализа и оценката на данъчните разходи в България.

Препоръката е отразена в Закона за публичните финанси в сила от 1 януари 2014 г., чрез въвеждане на определение на понятието „данъчен разход“.

Определение за данъчен разход

По смисъла на § 1, т. 9 от Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси **„Данъчен разход“** е **индиректен разход, направен чрез данъчната система по силата на законова разпоредба, приложението на която от определена категория данъчно задължени лица води до намаляване или отсрочване на бюджетни приходи в сравнение с прилагането на данъчния стандарт за съответния вид данък за постигане на определена икономическа или социална цел.**

V. ДАНЪЧЕН СТАНДАРТ - СЪЩНОСТ

Отчитането на данъчните разходи се счита за най-добрата международна практика по отношение на правителствената бюджетна и фискална прозрачност и все повече страни възприемат тази практика. Обхватът на отчитането на данъчните разходи варира в различните страни. Това е така, тъй като по дефиниция, „данъчният разход“ зависи от начина, по който е определена системата за данъчен стандарт. Световната практика показва, че не съществува един общоприет модел за данъчен стандарт поради различието в данъчните системи на отделните държави. Всяка страна сама определя данъчния си стандарт за целите на собственото си изследване и анализ. Някои държави предоставят информация само за тясно определени категории данъчни мерки. Много държави обаче, са възприели практиката за докладване на информация за по-голям брой данъчни мерки, които считат за отклонения от данъчната си система.

Следователно, дефинирането на данъчен стандарт е от съществено значение за определянето дали една данъчна разпоредба представлява данъчен разход или е присъща характеристика на данъчната система.

При дефиниране на данъчния стандарт се описват характеристиките на системата за данъка, които се считат за част от стандарта за данъчно облагане с цел идентифициране на данъчните разходи. Елементите на стандарта за данъчно облагане включват субекта и обекта на облагане, данъчния период, данъчната основа, ставката за облагане с данък и други характеристики. Тази практика допринася за прозрачността на данните и в настоящия доклад, като предоставя обективна основа за избор на това кои данъчни мерки да се включат в него.

VI. ДЕФИНИРАНЕ НА ДАНЪЧЕН СТАНДАРТ В БЪЛГАРИЯ

В процеса на дефиниране на данъчния стандарт (стандартната данъчна система) всяка данъчна разпоредба следва да бъде много добре анализирана, за да се установи дали това е присъщ признак за даден данък или това е преференция за определена група данъкоплатци, дейности, икономически сектори и т.н.

Дефинирането на данъчния стандарт изисква да се посочат най-важните принципи на данъчното облагане, както и тези елементи на данъчната система, които в законовия смисъл може да са мярка за данъчни преференции, но на практика са част от данъчния стандарт и

не следва да се считат за данъчен разход. Общите принципи за данъчната система са принципът на универсалност, всеобхватност и справедливост на данъчното облагане. Други елементи, които следва да бъдат признати като данъчен стандарт, това са стандартните данъчни ставки (ставката за данък върху добавената стойност, за корпоративен данък и данък върху доходите на физическите лица и др.), данъчната амортизационна система, възможността за намаляване на годишната данъчна основа (напр. със задължителните осигурителни вноски), както и принципите, заложиени в правото на ЕС, които са задължителни за всички държави-членки.

Не е възможно да се определи един данъчен стандарт за всички данъци. Характерните елементи и особености на отделните данъци налагат необходимост от дефиниране на данъчен стандарт за всеки вид данък. Специфичен е и въпросът по отношение на данъка върху добавената стойност и акцизите, които са хармонизирани на ниво ЕС и структурата им е резултат от Общностното право, и за които отправната точка при определяне на данъчния стандарт следва да са именно разпоредбите на европейското законодателство. За целите на настоящия доклад, във връзка с идентифицирането на данъчните разходи и тяхната оценка, са дефинирани основните принципни положения, които се следват за определянето на данъчен стандарт по отношение на две категории данъци - данъци върху печалбата и доходите, и данъци върху потреблението.

6.1. Данъчен стандарт за данъци върху печалбата и доходите

Данъчният стандарт за данъците върху печалбата и доходите следва следните основни принципи:

- Универсалност на данъчното облагане - печалбата и доходите на юридическите и физическите лица са обект на облагане, независимо от осъществяваната икономическа дейност или региона, в който се осъществява;
- Пълнота на данъчното облагане – всяка печалба/доход е обект на облагане, независимо от източника им, категорията на платеща или предназначението на печалбата/дохода;
- Индивидуално данъчно облагане – облагане на отделно юридическо или физическо лице, което получава прихода или дохода;
- Годишно определяне на размера на данъците;
- Стандартни данъчни ставки за данъци върху печалбата или доходите;
- Данъчна амортизационна система с годишни данъчни амортизационни норми в съответствие с чл. 55, ал. 2 от ЗКПО.

Данъчните разпоредби, които отговарят на посочените по-горе принципи, следва да се разглеждат като данъчен стандарт и отправна точка за идентифициране на данъчните разходи. Данъчният стандарт ще включва и всички разпоредби, свързани с избягване на двойното данъчно облагане, т. е. освобождаване от облагане или прилагането на методите за освобождаване от облагане, регламентирани в двустранните спогодби за избягване на двойно данъчно облагане, по които страна е Република България.

6.2. Данъчен стандарт за данъци върху потреблението – данък върху добавената стойност и акцизи

По отношение на ДДС и акцизите, данъчният стандарт ще следва принципите, задължителни за всички държави-членки на ЕС и заложи в законодателството на Съюза.

Данъчната основа за тези данъци е потреблението и обхваща стоките и услугите, потребявани в България. В тази връзка стандартът предвижда, че съответният данък се прилага по място на потребление и предвид това се прилага за стоки и услуги, внесени в България, но не и за стоките и услугите, изнесени от страната.

Предвид обстоятелството, че за ДДС се прилага многофазна система, данъчният стандарт предвижда данъкът да се прилага за продажбата на стоки и услуги на всички етапи от производството и продажбата, като на всеки етап регистрираните по ЗДДС лица могат да упражнят право на приспадане на данъчен кредит. Фактът, че някои субекти, като органите на държавна или местна власт и организации с нестопанска цел, нямат право на приспадане на данъчен кредит за платения от тях данък за стоки и услуги, използвани за доставки, които не подлежат на облагане с ДДС, също се третира като част от данъчния стандарт.

Задължителните освобождавания от облагане съгласно европейското законодателство са данъчен стандарт. Всички възможни опции за освобождаване от облагане, които не са задължителни за държавите-членки и са въпрос на национално решение, следва да се считат за отклонение от данъчния стандарт, т. е. за данъчен разход.

Същото се отнася и за данъчните ставки. Данъчният стандарт включва стандартната (основна) ставка. Стандартната ставка за ДДС е установена в чл. 66, ал.1 от ЗДДС и през 2022 г. е 20 на сто. Стандартните ставки за акцизите зависят от вида на акцизната стока и са регламентирани в Глава трета, раздел IV на ЗАДС. Намалените данъчни ставки – за данък върху добавената стойност и акцизите, следва да се третират като данъчен разход.

Разпоредба, която ограничава обхвата на данъчното облагане поради административни или контролни причини, например, освобождаване от облагане с акциз на алкохолните напитки, произведени от физически лица за собствено потребление и, които не са предназначени за продажба, следва да се счита за данъчен стандарт, а не за данъчен разход.

Няма конкретен стандарт по отношение на данъчния период. Срокът за деклариране и внасяне на ДДС за сделки в страната е месечен, но данъкът при внос на стоки обикновено се внася в срока, предвиден за внасяне на вносните мита. Месечен е и данъчният период за акциз по акцизна декларация.

VII. МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ОЦЕНКА НА ДАНАЧНИТЕ РАЗХОДИ

Необходимо условие за правилното разпределение на публичните средства е предварително да бъде определен точният им размер. За разлика от директните трансфери (бюджетните разходи) стойността на данъчните преференции не е известна предварително. Възможностите за определяне на точната им стойност впоследствие (след края на финансовата година) също са ограничени, особено в случаите, когато няма изискване за подробно докладване на данъчните разходи в данъчните декларации.

Ето защо, определянето на стойността на данъчните разходи изисква оценки, извършени чрез прилагане на конкретна методология.

Най-често използваният метод за оценка на стойността на данъчните разходи е методът на преотстъпените приходи, който се свежда до оценка на суми, които не са платени в бюджета в резултат на съществуването на даден данъчен разход.

Други приложими методи са методът на получаване на приходи и методът на равностойността на разходите.

Методът на получаване на приходи се основава на оценка на сумите, които биха били платени в бюджета, ако определени данъчни разходи се елиминираха от данъчната система, но като се вземе предвид промяната в поведението на данъкоплатците, което е в резултат от елиминиране на разходите.

Методът на равностойността на разходите се състои в оценка на стойността на паричните разходи, които биха били необходими за финансиране на определена цел извън данъчната система (например, разходи за увеличаване на социалните помощи или субсидии за закупуване на нови технологии).

За целите на настоящия доклад е използван методът на преотстъпените приходи.

VIII. ОЦЕНКА НА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ

Данъчните разходи са оценени за 2022 година.

Данъчните разходи, представени в настоящия доклад, са оценени на базата на отчетни данни, съдържащи се в данъчните и митническите декларации и справки, както и на база данни от Министерство на земеделието и храните и на статистическа информация от Българската народна банка и Националния статистически институт.

Изготвена е цялостна оценка на данъчните разходи, която включва:

- общ размер на данъчните разходи;
- оценка на данъчните разходи по видове данъци;
- оценка на данъчните разходи по видове данъчни мерки;
- оценка на данъчните разходи по цели;
- оценка на данъчните разходи по икономически отрасли и сектори;
- оценка на данъчните разходи по получатели.

Това издание на доклада отразява данъчните разходи с временен характер от въведените през 2020 г. мерки за справяне с последиците от кризата с Ковид-19, както и от приетия през 2022 година пакет от антикризисни мерки за смекчаване на икономическите последици от настъпилата нестабилност на цените на нефта, природния газ, електрическата енергия, горивата, хранителни продукти и други, в т.ч. и мерките за овладяване на инфлацията, породена от външни и вътрешни политически и икономически фактори. Това са мерки, за които в закон е определен крайният срок на прилагане. За целите на оценката и анализа на данъчните разходи за 2022 г. временните мерки са в областта на акцизите и данъка върху добавената стойност. Оценката на тези данъчни разходи е изготвена и представена отделно, с оглед осигуряване на съпоставимост на данните при сравнителния анализ на годишна база.

Временната мярка, свързана с увеличаване на размера на данъчните облекчения за деца по чл.22в и чл.22г от Закона за данъците върху доходите на физическите лица беше отново продължена. За придобитите през 2022 г. доходи беше направено допълнително увеличение на размера на данъчните облекчения за деца, което се прилага през цялата 2022

г. и се запази за доходите, придобити през 2023 година. С оглед на това, за целите на настоящия доклад мярката не е класифицирана като временна и намира отражение при отчитане на данъчните разходи за 2022 година. През 2022 г. за данъчното облекчение за деца по чл. 22в от ЗДДФЛ от сумата от годишните данъчни основи по чл. 17 от ЗДДФЛ се приспадат следните суми: 6 000 лв. (при 4 500 лв. през 2021 г.) – при едно ненавършило пълнолетие дете; 12 000 лв. (при 9 000 лв. през 2021 г.) – при две ненавършили пълнолетие деца; 18 000 лв. (вместо 13 500 лв.) – при три и повече ненавършили пълнолетие деца. Размерът на данъчното облекчение за деца с увреждания по чл. 22г от ЗДДФЛ предвижда сумата от годишните данъчни основи по чл. 17 от ЗДДФЛ да се намалява с 12 000 лв. (вместо 9 000 лв. през 2021 г.) за отглеждане на дете с 50 и с над 50 на сто вид и степен на увреждане, определени с влязло в сила решение на компетентен орган. С приетата промяна в ЗИД на ЗДБРБ за 2022 г. (обн., ДВ, бр. 52 от 5.7.2022 г.) се предостави възможност за авансово ползване на данъчните облекчения за деца през 2022 година.

Повишеният размер на тези данъчни облекчения води до значителен ръст на данъчния разход за периода. В сравнение с отчетеното за 2021 г. по тази мярка (двете данъчни облекчения за деца), се наблюдава увеличение на данъчния разход със 123,3 млн. лева. Това увеличение, като дял от общата стойност на данъчните разходи, представлява 8,7 %.

Освен продълженото действие на увеличения размер на данъчните облекчения за деца (чл. 22в и чл. 22г от ЗДДФЛ), приетите през предходните години мерки, свързани с прилагане на намалена ставка от 20 % на 9 % за ДДС на определени стоки и услуги продължиха да се прилагат през цялата 2022 година. До края на годината продължиха да се прилагат и мерките, свързани с промените в ЗДДС (обн. ДВ, бр. 107 от 18.12.2020 г.) за облагане с нулева ставка на доставките на ваксини срещу COVID-19 и услугите, пряко свързани с тези ваксини, както и на медицински изделия за инвитро диагностика на COVID-19 и услугите, пряко свързани с тези изделия, с място на изпълнение на територията на страната. Освобождаването от облагане с мита и ДДС върху вноса на стоки от медицински характер и облагането с намалената ставка на ДДС на доставките на бира и вино, като част от ресторантьорски и кетъринг услуги, се прилагаше до 30.06.2022 година.

Следва да се отбележи, че с направените промени в ЗДДС (на основание § 5 на ЗИД на ЗДДС за изменение на чл. 66а от ЗДДС, обн. в ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г., в сила от 1 януари 2023 г.) временният характер на ставката от 9 % за доставка на книги, на храна, подходяща за бебета или за малки деца и на бебешки пелени и подобни хигиенни артикули е изменен в постоянен. Предвид това, същите ще бъдат включени като постоянна мярка по ЗДДС в следващото издание на доклада.

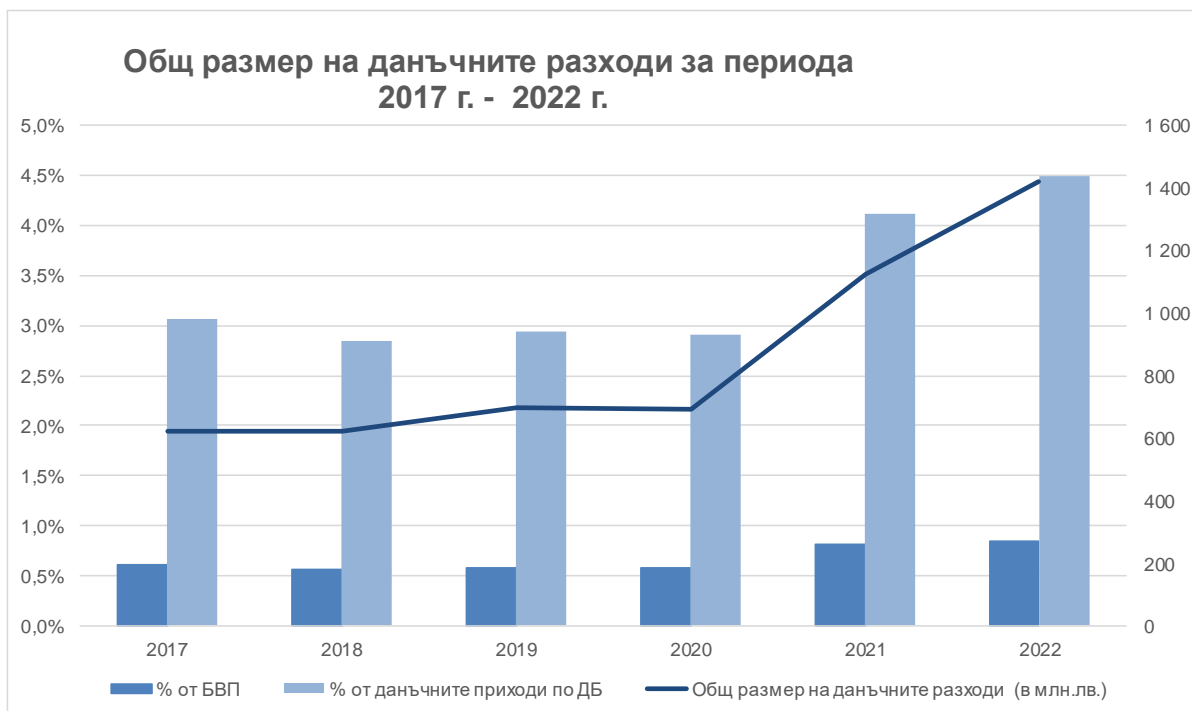
8.1. Общ размер на данъчните разходи

Година	Общ размер на данъчните разходи (в лева)	% от БВП	% от данъчните приходи по ДБ
2022 ³	1 422 280 940	0,85 %	4,49 %

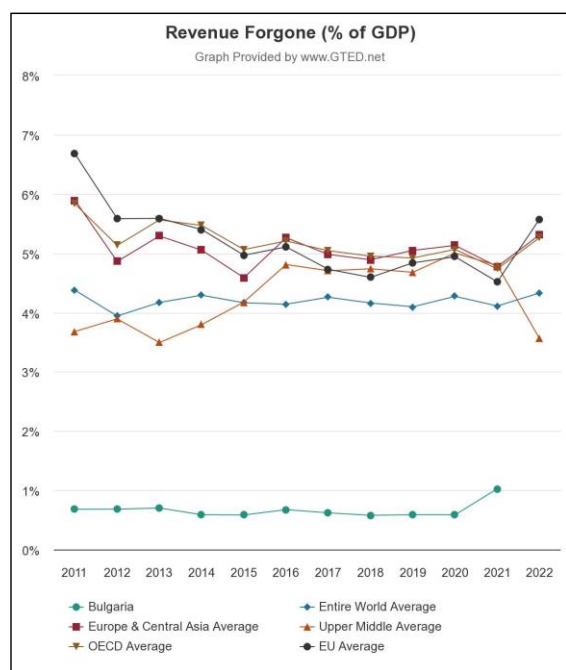
³ В анализите и графиките за 2022 г. участват само данъчните разходи по мерките с постоянен характер, с оглед осигуряване на съпоставимост при анализа. Данъчните разходи по временни мерки са оценени и представени отделно.

2022 година

Общият брой на данъчните разходи за 2022 г. е 41 броя. Оценената загуба на приходи в резултат на данъчните разходи представлява 0,85 % от БВП (при 0,81 % от БВП за 2021 г.), като се отчита ръст от 0,04 п. п. спрямо предходната година.

В държави, включително и в България, с широка данъчна основа и ниски данъчни ставки за данъците върху печалбата и доходите, данъчните разходи са относително малко на брой. Съответно, в страни с тясна данъчна основа или с високи данъчни ставки броят на данъчните разходи е няколко пъти по-висок. По информация на Глобалната база данни на данъчните разходи (GTED)⁴, за предходните години размерът на данъчните разходи в България, като дял от БВП (0,85 %), е под средното ниво за ЕС (с 5,57 % дял от БВП за 2022 г.). GTED събира и обобщава всички публично достъпни данни за данъчните разходи (TE), публикувани от националните правителства по целия свят от 1990 г. до сега. Базата данни е създадена от Съвета по икономически политики (CEP) и Германския институт за развитие и устойчивост (IDOS), достъпна е безплатно онлайн и цели увеличаване на прозрачността на данъчните разходи, задълбочаване на анализа и насърчаване на дебата относно ролята, която те играят в данъчните системи по света. Като се има предвид отсъствието на единни правила за дефиниране и оценка на данъчните разходи, създадената база данни все пак дава възможност за сравнителен анализ с държавите, където такива оценки се извършват и публикуват (обхваща общо 218 юрисдикции, от които 97 предоставят TE данни).

Източник: Global Tax Expenditures Database (GTED)

⁴ Global Tax Expenditures Database (GTED) -<https://gted.net/data-visualisation/>

8.2. Оценка на данъчните разходи по видове данъци

Данъчните разходи за 2022 г. са оценени по видове данъци – данък върху добавената стойност, акцизи, корпоративни данъци и данъци върху доходите на физическите лица.

За 2022 г. въз основа на наличната информация е определена стойността на 32 броя данъчни разходи (78 % от всички идентифицирани разходи). Съответно, неоценените данъчни разходи представляват 22 % от всички разходи.

Вид данък	Брой данъчни разходи	Оценени данъчни разходи	Оценка – сума (в лева)	% от данъчните приходи по ДБ
ДДС*	2	1	213 114 434	0,67 %
Акцизи	7	7	160 265 997	0,51 %
Корпоративни данъци	18	10	470 079 405	1,48 %
Данъци върху доходите на физическите лица	14	14	578 821 104	1,83 %
Общо	41	32	1 422 280 940	4,49 %

*не включва намалените ставки по ДДС, приети като временна мярка

Най-голям относителен дял в оценените данъчни разходи по мерки на данъчната политика заемат данъчните разходи по данъците върху доходите на физическите лица (40,7 %) и по корпоративните данъци (33,1 %) и, следвани съответно от данъчните разходи по ДДС (15,0 %) и разходите по акцизите (11,3 %).

Анализът на източниците на информация за изготвяне на оценка на данъчните разходи с цел намаляване на дела на неоценените данъчни разходи показва, че малко под една четвърт от определените като данъчни разходи мерки не могат да бъдат оценени. Липсата на оценка се дължи на факта, че в данъчните декларации не се съдържат необходимите данни или се съдържа обобщена информация, която не може да се използва, за да бъде надеждно оценен съответният вид данъчен разход. Когато не е идентифициран и друг източник на информация, данъчният разход не може да бъде надеждно оценен.

В тази връзка, поради факта, че не е налична детайлна и изчерпателна информация, която да отразява точното влияние на някои от данъчните разходи върху държавния бюджет, в ежегодните доклади количествената оценка на ефектите от тях не може да бъде представена. Това обстоятелство е отразено в полето „сума“ на реда за съответния разход с текст „Данъчният разход не е оценен“.

Например, в годишната данъчна декларация по чл. 92 от Закона за корпоративното подоходно облагане се съдържа обобщена информация за данъчно признатите разходи за

амортизация за всички данъчни амортизируеми материални и нематериални активи. Информацията в декларацията не е достатъчно детайлизирана, поради което не е възможно изготвянето на оценка на данъчните разходи по данъчни мерки “Ускорена данъчна амортизация до 50 % за машини и съоръжения” и “Ускорена данъчна амортизация (100 % годишно) за актив, формиран в резултат на развойна дейност”.

От една страна, административните процедури, включително и процеса, свързан с попълването и подаването на данъчните декларации, са опростени в значителна степен с цел намаляване на административната тежест и разходите на данъчно задължените лица. От друга страна, липсата на определена информация, свързана с данъчните преференции по корпоративните данъци и данъците върху доходите на физическите лица, е пречка за определяне на действителния размер на някои данъчни разходи.

8.3. Оценка на данъчните разходи по видове данъчни мерки

Данъчните разходи са оценени по видове данъчни мерки по следните видове данъци - данък върху добавената стойност, акцизи, корпоративни данъци и данъци върху доходите на физическите лица.

1. Данъчни мерки по данъка върху добавената стойност

1.1. Данъчни разходи по ДДС (от мерки с постоянен характер)

Вид данъчна мярка	Година на въвеждане	% от данъчните приходи от ДДС	Сума (в лева)
Специален ред за начисляване на ДДС при внос и 30-дневен срок за възстановяване на ДДС	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Намалена данъчна ставка (9 %) за настаняване, предоставяно в хотели и други подобни заведения	2007 ⁵	1,39 %	213 114 434
Общо		1,39 %	213 114 434

Постоянната данъчна мярка „Намалена данъчна ставка (9 %) за настаняване в хотели и други подобни заведения” е единственият оценен данъчен разход в данъчните разходи по данъка върху добавената стойност. Прямо предходната година, за 2022 г. по тази мярка се отчита повишение от 32,7 млн. лева (18,1 %). Фактор, влияещ върху размера на данъчния разход за разглеждания период, е ръстът на годишна база при приходите от нощувки в страната за 2022 година.

⁵ Данъчната мярка е въведена от 2007 г. с намалена ставка от 7 % и от м. април 2011 г. е променена на 9 %.

2. Данъчни мерки по акцизите

Вид данъчна мярка	Година на въвеждане	% от дан. приходи от акцизи	Сума (в лева)
Възстановяване на платен акциз върху алкохол и алкохолни напитки при употребата им за медицински цели	2006	-	0 ⁶
Нулева акцизна ставка върху електрическата енергия за битови нужди	2007	0,40 %	22 875 557
Намалена акцизна ставка за природен газ, използван като моторно гориво и нулева акцизна ставка за природен газ, използван от потребители за битови нужди.	2006 ⁷	0,54 %	31 008 132
Намалена акцизна ставка за етилов алкохол (ракия), произведен в специализиран малък обект за дестилиране в размер на 550 лв. за 1 хектолитър чист алкохол	2006	0,02 %	930 180
Намалена акцизна ставка за бира, произведена от независими малки пивоварни	2009	0,05 %	2 660 825
Възстановен акциз върху закупен газьол, използван в първично селскостопанско производство	2006 ⁸	1,75 %	99 996 356
Нулева акцизна ставка върху въглищата и кокса при продажба на физически лица	2007	0,05 %	2 794 947
Общо		2,81 %	160 265 997

В сравнение с оценката за 2021 г., сумата на данъчните разходи в тази група се повишават едва с 0,3 млн. лв. (0,2 %). Една от причините за този слаб ръст е обстоятелството, че намалената акцизна ставка за природен газ, използван като моторно гориво, се прилага само през първото шестмесечие на отчетния период. От средата на 2022 г., като антикризисна мярка, намалената ставка е вече нулева, т.е. облагане с акциз отсъства. Антикризисните мерки са отчетени в отделен раздел на доклада.

⁶ През 2022 г. няма възстановена сума за платен акциз върху алкохол и алкохолни напитки при употребата им за медицински цели.

⁷ Данъчната мярка за акциз на природен газ, използван като гориво за отопление за стопански нужди е въведена през 2006 г. със ставка 0 лв. за 1 гигаджаул. През 2012 г. ставката е променена на 0,85 лв. за 1 гигаджаул. От месец юли 2022 г. за тази акцизна стока временно (до 31.07.2023 г.) се прилага ставка нула, като ефектът е посочен в раздела на доклада с временни мерки.

⁸ През годините държавната помощ е била предоставяна и отчитана в различни форми. В периода 2010 г. - 2013 г. мярката е била отменена, след което се възстановява във вид на специален ред за приспадане на акциз срещу ваучери за гориво под формата на държавна помощ за земеделския сектор до м. юни 2016 г., когато е отменена. Мярката продължава да действа като схема за държавна помощ „Специален ред за възстановяване на акциз върху закупен газьол, използван в първично селскостопанско производство“, регламентирана в чл. 47а от Закона за подпомагане на земеделските производители и чл. 45д от Закона за акцизите и данъчните складове, която е със срок на прилагане до 31 декември 2023 г. (чл.47а, ал.2 от ЗПЗП). Общият размер на предоставяната държавна помощ се утвърждава ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година.

Доклад за данъчните разходи 2022 г.

През 2022 г. е запазен общият размер (100,0 млн. лева) на сумата, подлежаща на възстановяване на земеделските стопани от акциза за газьола, регламентирана в чл. 59 от ЗДБРБ 2022 година. По данни на Министерството на земеделието и храните, общият брой на лицата, които са ползвали възстановяване през 2022 г. по схемата е 14 312 лица, от които близо 42 % са юридически лица и ЕТ.

За 2022 г., с най-голям относителен дял в данъчните разходи по акцизите са следните три данъчни мерки:

- „Възстановен акциз върху закупен газьол, използван в първично селскостопанско производство” – 62,4 % от общия размер на данъчните разходи от акцизи за 2022 г.;
- „Намалена акцизна ставка за природен газ, използван като моторно гориво и нулева акцизна ставка за природен газ, използван от потребители за битови нужди” – 19,3 % от общия размер на данъчните разходи от акцизи за 2022 година;
- „Нулева акцизна ставка върху електрическата енергия за битови нужди” – 14,3 % от общия размер на данъчните разходи от акцизи за 2022 година.

3. Данъчни мерки по корпоративните данъци

Вид данъчна мярка	Година на въвеждане	% от данъчните приходи от корпоративни данъци	Сума (в лева)
Освобождаване от облагане на доходите от разпореждане с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Освобождаване от облагане с корпоративен данък на КИС, национални инвестиционни фондове и дружества със специална инвестиционна цел	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Освобождаване от облагане с корпоративен данък на Българския червен кръст	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Освобождаване от облагане с корпоративен данък и данък върху приходите - висшите училища	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Освобождаване от облагане с корпоративен данък и данък върху приходите – БАН, Селскостопанска академия и други	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Преотстъпване до 100 на сто от корпоративния данък на предприятия, извършващи производствена дейност в общини с висока безработица при	2007	0,09 %	4 334 234

Доклад за данъчните разходи 2022 г.

ползване на данъчно облекчение, представляващо минимална помощ ⁹			
Преотстъпване до 60 на сто от корпоративния данък на регистрирани земеделски производители	2007	1,91 %	90 878 569
Преотстъпване на корпоративен данък на предприятия, наемащи хора с увреждания	2007	0,06 %	2 729 863
Преотстъпване 50 на сто от корпоративния данък на социални и здравноосигурителни фондове	2007	0,01 %	244 403
Ускорена данъчна амортизация (100 % годишно) за актив, формиран в резултат на развойна дейност (чл.69 от ЗКПО)	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Пренасяне на данъчни загуби	2007	6,04 %	286 644 196
Данъчно признати разходи за дарения	2007	0,11 %	5 038 240
Данъчно облекчение при наемане на безработни лица	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Преотстъпване 50 на сто от данъка върху приходите на бюджетни предприятия	2007	0,02 %	880 804
Освобождаване от облагане на социални разходи за ваучери за храна	2007	1,36 %	64 723 888
Ускорена данъчна амортизация (чл. 55, ал. 3 и 6 от ЗКПО)	2007	X	Данъчният разход не е оценен
Данъчна преференция свързана с данъчно признати разходи за стипендии ¹⁰	2007	0,001 %	27 134
Намалена ставка за облагане на разходите в натура от 10% на 3% ¹¹	2022	0,31 %	14 578 075
Общо		9,91 %	470 079 405

Като данъчен разход по корпоративни данъци в България е включена данъчната мярка „Пренасяне на данъчни загуби“. В тази връзка следва да се има предвид, че в някои държави тази мярка е дефинирана като част от данъчния стандарт. Данъчният разход за 2022 г. от мярката „Пренасяне на данъчни загуби“ заема дял от 61,0 % в групата на данъчните разходи по ЗКПО. На годишна база данъчният разход от тази мярка отбелязва ръст от 28,6 % (63,7 млн. лева) или с 22 п. п. повече от този през миналата година.

Нормативното увеличение на общата годишна квота за предоставяне на ваучери за храна по чл. 209, ал. 7 от Закона за корпоративното подоходно облагане от 350 млн. лв. на 1

⁹ На 06.06.2023 г. е постановено положително решение на Европейската комисия относно съответствие с Насоките за регионална държавна помощ (2021/C 153/01) за прилагане на нова схема на данъчното облекчение, представляващо държавна помощ за регионално развитие, която ще се прилага в срок до 31 декември 2027 година.

¹⁰ Данъчният разход е в размер на 10 на сто от отчетените данъчно признати разходи за стипендии

¹¹ Мярката, свързана с намаление на данъчната ставка за облагане на разходите в натура от 10% на 3% (по чл. 216. ал. 2 от ЗКПО), е въведена от 2022 г. и е отразена съответно в корпоративните данъци и данъците върху доходите на физическите лица.

Доклад за данъчните разходи 2022 г.

млрд. лв.¹² води до ръст на данъчните разходи от мярката „Освобождаване от облагане на социални разходи за ваучери за храна“ от 26,0 млн. лв. (66,9 %) на годишна база и дял на този разход от 13,8 % в групата на данъчните разходи по ЗКПО.

Общата стойност на оценените мерки по корпоративните данъци нараства с 36,4 % (125,5 млн. лв. ръст) спрямо предходния период и представляват 9,9 % относителен дял от приходите по корпоративни данъци или е съпоставим с този от 2021 година, което се дължи на ръста на бюджетните приходите от тези данъци.

Групата данъчни разходи по корпоративните данъци освен с най-голям брой идентифицирани данъчни разходи се отличава и с високия дял на неоценените разходи – 8 от 18 броя (44,4 %). Това обстоятелство се дължи на посочената по-горе липса на достъп до необходимата за оценката на даден данъчен разход информация.

4. Данъчни мерки по данъците върху доходите на физическите лица

Вид данъчна мярка	Година на въвеждане	% от данъчните приходи от данъци върху доходите на физическите лица	Сума (в лева)
Данъчно облекчение за лица с намалена работоспособност ¹³	2007	1,63 %	86 928 397
Данъчно облекчение за лични вноски за осигурителен стаж при пенсиониране ¹³	2007	0,01 %	586 688
Данъчно облекчение за лични вноски за доброволно осигуряване и застраховане ¹³	2007	0,17 %	8 779 650
Данъчно облекчение за дарения ¹³	2007	0,01 %	472 845
Данъчно облекчение за млади семейства	2009	0,02 %	890 032
Данъчно облекчение за деца ^{13,14}	2005	7,72%	410 693 478

¹² Съгласно измененията в § 2 от ПЗР на Закона за изменение на ЗКПО (ДВ бр. 17 от 01.03.2022 г.) и § 1 от ПЗР на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г. (ДВ бр. 18 от 04.03.2022 г.) е въведен преходен режим за 2022 г., с който се разширява обхватът на придобивките, които могат да се заплащат чрез ваучерите (ползвани за битови нужди електрическа и топлинна енергия, природен газ и вода, на дейности, осъществявани от културни организации по Закона за закрила и развитие на културата и на показ на филми съгласно Закона за филмовата индустрия, и на туристически услуги съгласно Закона за туризма), както и се увеличава размерът, до който ваучерите за храна се считат за необлагаеми с данък върху разходите по ЗКПО (до 200 лв. месечно на наето лице).

¹³ От 2019 г. обхватът на използваната при оценката на разхода информацията е разширен. Освен лицата, които са подали годишна данъчна декларация по реда на чл. 50 от ЗДДФЛ, са включени и лицата, които са ползвали облекчението чрез основен работодател.

Доклад за данъчните разходи 2022 г.

Данъчно облекчение за деца с увреждания ^{13,14}	2015	0,28 %	14 884 940
Данъчни преференции за еднолични търговци (преференции по ЗКПО, които могат да бъдат ползвани от ЕТ) - пренасяне на данъчни загуби	2007	0,07 %	3 744 434
Данъчни облекчения при прилагане на метод за избягване на двойното данъчно облагане „Освобождаване с прогресия“	От годината на влизане в сила на конкретното СИДДО с приложим метод „Освобождаване с прогресия“	0,17 %	9 122 437
Данъчно облекчение при подаване на годишна данъчна декларация до 31 март на следващата година по електронен път - отстъпка от 5 на сто върху данъка за довносяне по годишната данъчна декларация, но не повече от 500 лв., при условие че лицата нямат подлежащи на принудително изпълнение публични задължения към момента на подаване на декларацията и данъкът за довносяне е внесен в срок до 31 март	2007	0,07 %	3 525 399
Преотстъпване на данък върху годишната данъчна основа до 60% на ЕТ регистрирани като земеделски производители	2010	0,72 %	38 517 279
Данъчно облекчение за извършени безкасови плащания	2017	0,01 %	319 282
Данъчно облекчение за подобрения и/или ремонт на недвижим жилищен имот	2021	0,003 %	145 357
Намалена ставка за облагане на разходите в натура на ЕТ от 10% на 3% ¹¹	2022	0,004 %	210 885
Общо		10,88 %	578 821 104

Данъчните разходи по данъците върху доходите на физическите лица са в голяма степен свързани с традиционни мерки за постигане на социални цели. В тези разходи, с най-висок дял през изследвания период е разходът от данъчните облекчения за деца и за деца с увреждания – 73,5 %. Това е в резултат от допълнително увеличаване на данъчните облекчения за деца по чл. 22в и чл. 22г от ЗДДФЛ за 2022 година. Важно е да се отбележи, че повишаването на размера на сумата, която се приспада от дохода преди облагането с данък, доведе до повишен интерес от ползване на преференцията още за доходите от 2021 г. и до значително увеличаване на броя на лицата, използвали данъчното облекчение чрез основен работодател или с подаване ГДД за придобитите доходи. Съгласно данните, през 2022 г. броят на лицата е нараснал с 6,7 % спрямо предходната година.

¹⁴ Размерът на данъчните облекчения за деца по чл. 22 в и чл. 22 г от ЗДДФЛ за придобитите през 2022 г. доходи е увеличен в съответствие с разпоредбите на ЗДБРБ за 2022 г. (ЗИД на ЗДБРБ за 2022 г., обн., ДВ, бр. 52 от 5.7.2022 г.).

Данъчното облекчение за лица с намалена работоспособност е второ по тежест с дял от 15,0 % от сумата на разходите в групата по ДДФЛ за 2022 година. Данъчните разходи по мярка „Преотстъпване на данък върху годишната данъчна основа до 60 % на ЕТ регистрирани като земеделски производители“ се повишават с 9,1 млн. лева (31,0 %) на годишна база и достигат 38,5 млн. лева.

8.4. Оценка на данъчните разходи по цели

Данъчните разходи са представени в две основни групи, съобразно техните цели – икономическа цел и социална цел. Данъчните разходи с икономическа цел се отнасят за данъчните мерки, насочени към стимулиране на преките чуждестранни инвестиции и иновациите, повишаване на заетостта, развитието на определени региони и икономически отрасли в страната.

Данъчните разходи със социална цел се отнасят за данъчните мерки, насочени към определени категории физически лица.

Цел	Сума (в лева)	% от данъчните приходи по ДБ
Икономическа цел	806 380 092	2,55 %
Социална цел	615 900 848	1,94 %
Общо	1 422 280 940	4,49 %

За 2022 г. относителният дял на данъчните разходи със социална цел е 43,3 % и съответно, на данъчните разходи с икономическа цел е 56,7 %, в общия размер на данъчните разходи за 2022 година. Спрямо 2021 г. се наблюдава ръст на дела на разходите със социална цел.

Структура на данъчните разходи за 2022 г.
- по цели

8.5. Оценка на данъчните разходи по икономически отрасли и сектори

Представено по икономически отрасли и сектори, разпределението на данъчните разходи за 2022 г. е, както следва:

Икономически отрасъл	Сума (в лева)	% от данъчните приходи по ДБ
Селско стопанство	229 392 204	0,72 %
Енергетика	56 678 636	0,18 %
Туризъм	213 114 434	0,67 %
Финансов сектор	244 404	0,001 %
Други иконом. отрасли	922 851 262	2,91%
Общо	1 422 280 940	4,49 %

Забележка: За целите на оценката на данъчните разходи в категория „Други“ са включени няколко икономически отрасли (хранително-вкусова промишленост, фармацевтична промишленост и др.), както и данъчните разходи от общи данъчни мерки (например, „Пренасяне на данъчни загуби“) или от данъчни мерки за регионално развитие и заетост, които от една страна, обхващат значителен брой отрасли, а от друга страна, трудно могат да бъдат индивидуализирани по отделни икономически отрасли (например, „Преотстъпване до 100 на сто от корпоративния данък на предприятия, извършващи производствена дейност в общини с висока безработица“).

Разпределението на данъчните разходи по икономически отрасли и сектори показва, че част от разходите (които могат да бъдат отнесени към конкретен отрасъл) са от мерки, които са насочени към стимулиране на отраслите селско стопанство (16,1 % от общата сума на оценените данъчни разходи) и туризъм (15,0 %). Допълнително към тези отрасли могат да бъдат отнесени и част от разходите в групата „Други икономически отрасли“, доколкото в нея са включени общи данъчни мерки, чието разпределение не е възможно.

8.6. Оценка на данъчните разходи по получатели

Данъчните разходи са групирани в две основни категории получатели – юридически лица и физически лица.

Получател	Сума (в лева)	% от данъчните приходи по ДБ
Юридически лица	781 227 860	2,47 %
Физически лица	641 053 080	2,02 %
Общо	1 422 280 940	4,49 %

Забележка: За целите на оценката на данъчните разходи в категория „Юридически лица“ са включени местни юридически лица, вкл. неперсонифицирани дружества и чуждестранни лица с място на стопанска дейност в България.

За 2022 г. относителният дял на данъчните разходи, по които получатели са юридически лица, е 54,9 % и съответно, данъчните разходи с получатели физически лица – 45,1 %, от общия размер на данъчните разходи за 2022 година.

Структура на данъчните разходи за 2022 г.
- по получатели

8.7. Оценка на данъчните мерки с временен характер: за справяне с последиците от разпространението на COVID-19 и антикризисни мерки от приетия пакет за смекчаване на икономическите последици от настъпилата нестабилност на цените на основни групи стоки и за овладяване на инфлацията през 2022 г.

Година	Общ размер на данъчните разходи от временни мерки (в лева)	% от БВП	% от данъчните приходи по ДБ
2022	619 144 322	0,37 %	1,95 %

През 2022 г. върху данъчните разходи влияние оказаха удълженото действие на введените временни мерки за преодоляване на кризата вследствие разпространението на COVID-19, както и антикризисните мерки от приетия пакет за смекчаване на икономическите последици от настъпилата нестабилност на цените на основни групи стоки и за овладяване на инфлацията. Тези мерки в областта на данъчната политика оказват влияние върху данъчните приходи за периода 2020-2023 г., респективно върху оценката на данъчните разходи:

Мярка: „Намалена данъчна ставка (9 %) за други стоки и услуги“

Удълженото прилагане на намалената данъчна ставка на ДДС в размер 9 на сто се отнася за:

1. Доставка на книги на физически носители или извършвана по електронен път или и двете (включително учебници, познавателни книжки и учебни комплекти, детски книги с илюстрации, за рисуване или оцветяване, печатни или ръкописни нотни издания), различни от публикации, които са изцяло или основно предназначени за реклама, и различни от публикации, които са изцяло или основно съставени от видеосъдържание или аудио-музикално съдържание; (в сила от 1.07.2020 г. до 31.12.2022 г. - ДВ, бр. 52 от 2022 г.). На основание § 5 на ЗИД на ЗДДС за изменение на чл. 66а от ЗДДС (ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.) мярката става постоянна считано от 1 януари 2023 г. С последното изменение, в обхвата на стоките с постоянна намалена ставка е включена и доставката на периодични печатни произведения - вестници и списания.

2. Ресторантьорски и кетъринг услуги, които се състоят в доставка на приготвена или неприготвена храна. Това не се прилага за ресторантьорски и кетъринг услуги, които се състоят в доставка на спиртни напитки, включително в случаите по чл. 128 на ЗДДС (в сила от

1.07.2020 г. до 31.12.2021 г. - ДВ, бр. 55 от 2020 г., изм., бр. 71 от 2020 г., в сила от 1.08.2020 г. до 31.12.2021 г., до 31.12.2022 г., обн. ДВ, бр. 52 от 2022 г., бр. 102, от 23.12.2022 г., в сила от 1 януари 2023 г. и удължава действието до 31.12.2023 г.).

3. Храни, подходящи за бебета или за малки деца по приложение № 4 (в сила от 1.07.2020 г. до 31.12.2022 г. - ДВ, бр. 52 от 2022 г.). На основание § 5 на ЗИД на ЗДДС за изменение на чл. 66а от ЗДДС (ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.) мярката става постоянна считано от 1 януари 2023 година.

4. Доставка на обща туристическа услуга в случаите по чл. 136, както и екскурзиите, организирани от туристически оператори и туристически агенти със случаен автобусен превоз на пътници (нова – ДВ, бр. 71 от 2020 г., в сила от 1.08.2020 г. до 31.12.2022 г., обн. ДВ, бр. 52 от 2022 г., бр. 102, от 23.12.2022 г., в сила от 1 януари 2023 г. и удължава действието до 31.12.2023 г.).

5. Доставка на услуга за използване на спортни съоръжения (нова – ДВ, бр. 71 от 2020 г., в сила от 1.08.2020 г. до 31.12.2022 г. - ДВ, бр. 52 от 2022 г., бр. 102, от 23.12.2022 г., в сила от 1 януари 2023 г. и удължава действието до 31.12.2023 г.).

6. Бебешки пелени и подобни бебешки хигиенни артикули по приложение № 4 (в сила от 1.07.2020 г. до 31.12.2022 г. - ДВ, бр. 52 от 2022 г.):

6.1. Адаптирани бебешки млека и прахообразни каши за бебета или за малки деца, попадащи в Код 1901 10 00 по КН на ЕС.

6.2. Хомогенизирани зеленчукови пюрета за бебета или за малки деца в съдове с нетно тегловно съдържание, непревишаващо 250g, попадащи в Код 2005 10 00 по КН на ЕС.

6.3. Хомогенизирани плодови пюрета за бебета или за малки деца в съдове с нетно тегловно съдържание, непревишаващо 250g, попадащи в подпозиция 2007 10 по КН на ЕС.

6.4. Смесени хомогенизирани пюрета от месо, риби, зеленчуци, плодове или ядки за бебета или за малки деца в съдове с нетно тегловно съдържание, непревишаващо 250 g, попадащи в Код 2104 20 00 по КН на ЕС.

6.5. Бебешки пелени, попадащи в Код 9619 00 81 по КН на ЕС.

6.6 Специализирани млечни формули (с частично хидролизиран протеин и такива за деца с алергии) и диетични храни за специални медицински цели, предназначени за кърмачета, попадащи в Код 2106 90 92 и в Код 2106 90 98 по КН на ЕС (Нова – ДВ, бр. 14 от 2022 г., в сила от 18.02.2022 г.) .

На основание § 5 на ЗИД на ЗДДС за изменение на чл. 66а от ЗДДС (ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.) мярката по т. 6 става постоянна, считано от 1 януари 2023 година.

Данъчният разход от мярка „Намалена данъчна ставка (9 %) за други стоки и услуги“ е оценен в размер на 319,4 млн. лв. за 2022 година.

Мярка: „Освобождаване с право на приспадане на данъчен кредит (т.е. прилагане на нулева ставка на ДДС) на доставките на диагностични комплекти и ваксини срещу COVID-19“

Във връзка с предложението на Европейската комисия от 28.10.2020 г. за въвеждане на облекчения от задълженията за ДДС на доставките на диагностични комплекти и ваксини срещу вируса, са приети изменения в ЗДДС, в сила от 01.01.2021 г. (Чл.36б и чл.64а от ЗДДС), за освобождаване с право на приспадане на данъчен кредит (т.е. чрез прилагане на нулева ставка на данъка) на следните доставки, облагаеми на територията на страната: 1. Доставката на ваксини срещу COVID-19 и услугите, пряко свързани с тези ваксини; 2. Доставката на

Доклад за данъчните разходи 2022 г.

медицински изделия за инвитро диагностика на COVID-19 и услугите, пряко свързани с тези изделия. В обхвата на тези освобождаването влизат и вътреобщностните придобивания (покупки от други държави-членки на ЕС). Облекченията са с временен характер и се прилагат до 31 декември 2022 година. За 2022 г. по тази мярка не е отчетена загуба за бюджета, респективно данъчният разход е нула.

Мярка: „Намалена ставка на ДДС на 9% за природния газ и централното отопление“ – Съгласно § 15д, ал. 2, от ПЗР на ЗДДС (ДВ, бр. 52 от 2022 г.) намалената ставка на ДДС по чл. 66а от ЗДДС за доставките на природен газ и за доставките на централно отопление в размер на 9 % и е в сила за периода от 9 юли 2022 г. до 30 юни 2023 г. Данъчният разход за 2022 г. е оценен в размер на 189,8 млн. лева;

Мярка: „Намалена ставка на 0% на ДДС за хляба и брашно“ влиза в сила от 9.07.2022 г. (ДВ, бр. 52 от 2022 г.) и първоначално е предвидена да действа до 1 юли 2023 г., В последствие, съгласно § 38 в ЗИД на ЗДДС за изменение на § 15д от ПЗР на ЗДДС (ДВ, бр. 102, от 23.12.2022 г., влиза в сила от 1 януари 2023 г.), срокът на действие е удължен до 31.12.2023 година. За 2022 г. данъчният разход по тази мярка е в размер на 32,4 млн. лева.

Данъчни разходи по ДДС от мерки с временен характер

Вид данъчна мярка	Година на въвеждане	% от данъчните приходи от ДДС	Сума (в лева)
Освобождаване с право на приспадане на данъчен кредит (т.е. прилагане на нулева ставка на ДДС) на доставките на диагностични комплекти и ваксини срещу COVID-19	2020		0
Намалена данъчна ставка (9 %) за други стоки и услуги	2020	2,08 %	319 443 085
Намалена ставка на 9% на ДДС за централно отопление и природен газ	2022	1,24 %	189 831 212
Намалена ставка от 0% на ДДС за хляба и брашно	2022	0,21 %	32 438 746
Разход за ДДС от прилагане на мярката за освобождаване от/възстановяване на акциз	2022	0,08 %	12 905 213
Общо		3,62 %	554 618 256

Мярка: „Освобождаване от акциз на електроенергия, природен газ и втечен нефтен газ (LPG), както и възстановяване на платения акциз по чл. 24ж от ЗАДС “- Мярката обхваща въведеното облекчение за освобождаване от акциз на електрическата енергия, природния газ и втечнения нефтен газ (LPG), както и възстановяването на платения акциз за електрическа енергия по чл. 24ж на лицензирани железопътни превозвачи и управители на железопътната инфраструктура и на транспортни оператори, които осъществяват превоз на пътници чрез метро, трамвай или тролейбуси.

Данъчни разходи по акцизи от мерки с временен характер

Вид данъчна мярка	Година на въвеждане	% от данъчните приходи от акцизи	Сума (в лева)
Освобождаване от акциз на електроенергия, природен газ и втечен нефтен газ (LPG), както и възстановяване на платения акциз по чл. 24ж от ЗАДС	2022	1,13 %	64 526 066
Общо		1,13 %	64 526 066

Предвид направените изменения в § 6а и § 6б от Закона за акцизите и данъчните складове, срокът на действие на мярката (първоначално до 30 юни 2025 г.) е съкратена до 31 юли 2023 г. (ДВ, бр. 52 от 2022 г., в сила от 9.07.2022 г., отм., бр. 66 от 2023 г., в сила от 1.08.2023 г.).

IX. ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ПРОЦЕСА ПО ИЗГОТВЯНЕ НА ДОКЛАД ЗА ДАНЪЧНИТЕ РАЗХОДИ

- Периодичен преглед и оценка на данъчните разходи – изготвяне на ежегоден „Доклад за данъчните разходи“;
- Анализ на необходимата информация и източници на информация за изготвяне на оценка на данъчните разходи;
- Намаляване на дела на неоценените данъчни разходи;
- Актуализиране на „Доклада за данъчните разходи“ за минал период при възможност за ревизиране на оценките или остойностяване на неоценен данъчен разход;
- Изготвяне на оценка на ефективността на данъчните разходи;
- Изготвяне на предварителна оценка “разходи-ползи” при въвеждане на бъдещи данъчни разходи;
- Изготвяне на краткосрочни и средносрочни прогнози за стойността на данъчните разходи.

X. ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Българската данъчна система предлага сравнително малко на брой данъчни разходи. Основно, данъчните разходи са насочени към стимулиране на икономическото развитие и растеж чрез насърчаване на инвестициите, иновациите и заетостта. Кризата с разпространението на COVID-19, енергийната криза, породена от военния конфликт в Украйна и настъпилата нестабилност на цените на основни групи стоки, доведе до нарастване на броя на данъчните разходи и техния размер.

От доклада е видно, че една част от данъчните разходи, свързана с данъчните преференции по корпоративните данъци, не се оценяват поради липса на информация. В тази връзка продължава да се предприемат необходимите действия за намаляване дела на неоценените разходи, без това да увеличава административната тежест и разходите на данъчно задължените лица.

За повече информация:

Дирекция „Данъчна политика“
Министерство на финансите